

Det lilla ordet som ställer till det

Berättelse

Många som lär sig svenska tycker att ett av de svåraste momenten är att veta om ett ord ska ha “en” eller “ett” framför sig. Det heter en bil men ett hus, en stol men ett bord. Varför blir det så, och hur ska man komma ihåg det?

Förklaringen är att svenska substantiv har grammatiskt genus. I svenskan finns det två genus. Det ena kallas utrum, eller n-genus, och de orden tar artikeln “en”. Det andra kallas neutrum, eller t-genus, och de orden tar artikeln “ett”. Termerna utrum och n-genus betyder alltså samma sak, och för den som lär sig svenska räcker det oftast att tänka “en-ord” (en bil, en stol) och “ett-ord” (ett hus, ett bord).

Man ser genuset genom att sätta en eller ett framför ordet. Men det syns också i bestämd form. Ett en-ord får ändelsen -en: en bil blir bilen, en stol blir stolen. Ett ett-ord får ändelsen -et: ett hus blir huset, ett bord blir bordet. Därför är det viktigt att veta vilket genus ett ord har.

Enligt Institutet för språk och folkminnen finns det inget helt säkert sätt att i förväg avgöra ett ords genus, varken från ordets form eller från dess betydelse. Man får ofta lära sig genuset tillsammans med själva ordet. Men det betyder inte att man står helt utan hjälp. Det finns några knep som ofta stämmer.

Det första knepet är ren sannolikhet. En vanlig uppskattning är att ungefär 75–80 procent av alla svenska substantiv är en-ord. Den exakta siffran varierar mellan olika källor och ska ses som ungefärlig, men en sak är klar: en-orden är i klar majoritet. Är du osäker på ett ord är därför det bästa tipset att gissa “en”.

Det andra knepet handlar om betydelse. Ord för levande varelser, som människor och djur, är oftast en-ord: en lärare, en hund, en katt. Men det finns viktiga undantag, till exempel ett barn och ett lejon. Även dagar, månader och årstider är oftast en-ord, som en måndag och en sommar, och så är det också med de flesta växtnamn. Här finns dock undantag, som ett år och ett träd.

Det tredje knepet handlar om hur ordet slutar. Substantiv som slutar på -are, -ing eller -ning, -het, -else och -tion brukar vara en-ord: en lärare, en tidning, en skönhet, en frestelse och en station. Men kom ihåg att också detta är ett knep, inte en säker regel. Det finns alltid undantag.

Till sist: vissa ord har så kallat vacklande genus och fungerar med både en och ett, till exempel en eller ett öl, en eller ett kaffe och en eller ett paraply. Då är inget av valen fel. Det bästa rådet för den som lär sig svenska är ändå enkelt: lär dig alltid in artikeln en eller ett tillsammans med ordet, så blir den en naturlig del av det du minns.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
moment	en del eller ett steg i något man gör
grammatiskt genus	indelning av substantiv i grupper, här en-ord och ett-ord
utrum	det grammatiska namnet på n-genus (en-ord)
neutrum	det grammatiska namnet på t-genus (ett-ord)
artikel	det lilla ordet "en" eller "ett" framför ett substantiv
bestämd form	formen bilen, huset (inte en bil, ett hus)
sannolikhet	hur troligt det är att något stämmer
majoritet	mer än hälften; den största delen
varelse	en levande individ, människa eller djur
undantag	ett fall där regeln inte gäller
vacklande genus	när ett ord kan ha både en och ett
ungefärlig	inte exakt, ungefär så

Läsförståelsefrågor

---

1. Hur många grammatiska genus har svenskan enligt texten?
  1. Ett.
  2. Två: utrum (en) och neutrum (ett).
  3. Fyra.
2. Vad betyder orden utrum och n-genus enligt texten?
  1. Två olika saker.
  2. Samma sak.
  3. Att ordet alltid tar "ett".
3. Vad säger texten om hur man i förväg kan avgöra ett ords genus?
  1. Det finns en enkel regel som alltid stämmer.
  2. Det finns inget helt säkert sätt; man får ofta lära sig genuset med ordet.
  3. Man kan alltid se det på första bokstaven.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Ord för levande varelser är oftast en-ord.
  2. Ordet "träd" är ett en-ord.
  3. En-ord är alltid lättare att uttala än ett-ord.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Ord som slutar på -tion brukar vara en-ord.
  2. Ett ord kan aldrig fungera med både en och ett.
  3. Siffran 75–80 procent är exakt och alla källor är överens.
6. Texten kallar minnesknepen för "ett knep, inte en säker regel". Förklara med egna ord vad skillnaden är.
7. Varför skriver texten att siffran 75–80 procent "ska ses som ungefärlig"? Vad vill den visa med de orden?
8. Vad är textens bästa råd till den som lär sig svenska, och varför kan det rådet hjälpa? Svara med stöd i texten.

Diskussionsfrågor

- Har ditt modersmål grammatiskt genus? Hur många, och hur fungerar det jämfört med svenskans en/ett?
- Texten säger att man oftast får lära sig genuset tillsammans med ordet. Vilka knep använder du själv för att minnas nya ord?

- Vissa ord har “vacklande genus” och kan ha både en och ett. Tror du att ett språk borde ha tydliga regler för allt, eller är det naturligt att de varierar? Motivera.
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv vilken del av svensk grammatik du tycker är svårast och hur du försöker öva på den.